

Recensie: Ian McKellen on Stage ★★★★1/2****1/2

Harold Pinter Theatre Londen
zondag 29 september 2019

foto © Frederic Aranda

Recensie:

80 voorstellingen in 80 theaters deed Ian McKellen dit jaar al, het jaar waarin ie 80 werd. Daar voegde ie er sinds 20 september nog eens 80 aan toe in het Harold Pinter Theatre in Londen. In zijn solovoorstelling die nog tot 5 januari 2020 loopt, blikt hij terug hoe ie acteur werd, brengt hij fragmenten uit enkele opmerkelijke rollen die hij gespeeld heeft, én kijkt ie tevens ook vooruit. Zijn moeder vroeg hem vroeger of ie priester, leerkracht of ingenieur wou worden. McKellen zag eerder iets in journalistiek of zo. Toen ie drie was, zag ie de draden al hangen bij Peter Pan in het Palace Theatre in Manchester en zag hij dus door de productie heen. Hij zag zich nog wel backstage werken in het theater. Toen zijn ouders en hem de trein moesten halen en nog voor het einde de zaal moesten verlaten, keek de kleine Ian nog een keer om. Toen hij de sterrenhemel zag die nagebootst werd, wist ie dat ie meer van dat wou. Acteren dat zou ie zijn leven lang wel doen in amateurgezelschappen, dacht hij. Dat ie het beroepsmatig is gaan doen, is gewoon het resultaat van geluk en geen andere job die hij geschikt vond om geld mee te verdienen opdat ie toneel zou kunnen blijven spelen in zijn vrije tijd.

Kijk, wat de sterrenhemel in Peter Pan voor Ian McKellen als driejarige was, was Ian McKellen on Stage voor ons. Vanaf de allereerste seconde hingen we aan de lippen van de man die gestalte heeft gegeven aan onder andere Gandalf in The Lord of the Rings, aan Cogsworth in de live actionversie van Beauty and the Beast, aan veel Shakespearepersonages zoals King Lear ('een berg om te beklimmen waarvan je als acteur nooit het gevoel hebt dat je de top bereikt'), een personage in Coronation Street tot Gus the theatre cat in Cats die dit najaar in de bioscoop verschijnt. A capella bracht ie even daaruit 'Gus the theatre cat' gedeeltelijk gezongen, gedeeltelijk in parlendo, met bevende hand. 'Ik mag een heel erg oud personage neerzetten. En als ik zeg, heel erg oud, dan bedoel ik 80 of zo' grapte hij, verwijzend naar zijn eigen leeftijd. Het contrast tussen de voorovergebogen Gus die hij neerzette, met gebroken stem en bevende hand was erg grappig. Hoe McKellen erin slaagt nog steeds zo energiek voor de dag te komen op zijn tachtigste? Door twee keer per week pilates gymles te volgen en te blijven werken, lezen we in de programmabrochure dat op het filmscript van Richard III na de enige zelfgeschreven tekst ooit is die hij publiceerde.

Aan mythevorming doet hij niet mee, daar is de tachtiger kennelijk te nuchter voor. Toen Peter Jackson hem belde of hij in Lord of the Rings wou spelen, had ie het werk van Tolkien nog niet eens gelezen. In het eerste deel van Ian McKellen on stage is de quote 'Ik lees het boek elk jaar' bijna de running gag, terwijl hij het ene blad na het andere doorbladert om maar te zeggen dat doorbladeren, of een boek vasthouden nog niet betekent dat je de turf ook werkelijk doorneemt. Hier toont ie het verschil tussen perceptie en feiten aan.

McKellen weet in zijn eentje te begeisteren, zijn publiek (niet zelden in quizvorm) te bespelen, en de dingen gewoon te benoemen zoals ze zijn, ook met lichte vorm van kritiek. Zo stipt hij aan dat zelfs de National Theatre in het VK geen eigen gezelschap meer heeft en zie je hem toch wel mijmeren naar de tijd dat het niet allemaal om freelancers die bij elkaar gevoegd werden, draaide. Op zo'n momenten kan je als Belgische criticus alleen maar blij zijn dat er in ons land nog wél heel wat gezelschappen zijn.

Ian McKellen zit bij de start van de voorstelling plots op een kartonnen doos met allemaal stickers op van de theaters waar hij al gespeeld heeft tijdens deze tour. De start van de voorstelling wordt aangekondigd door het overweldigende thema uit The Lord of the Rings waarna hij de fameuze 'You shall not pass!' scène ten gehore brengt, kwestie van meteen groots uit te pakken. Glamdring, het zwaard van Galdalf heeft ie mee. Onderaan stond er wat in elfs waarbij hij een blik in het publiek stuurt dat ie zelf geen flauw idee heeft wat er zou kunnen staan.

Prompt nodigt ie een meisje dat op de eerste rij zit uit om op het podium te komen. Ze mag het zwaard vastnemen, en om haar verjaardag helemaal onvergetelijk te maken "ze is danig van haar melk" zet Ian zijn grijze tovenaarsmuts op, maakt ie met een instantcamera een selfie met haar en overhandigt hij een gehandtekend exemplaar van het programmaboek. In het tweede bedrijf haalt ie het werk van Shakespeare uit zijn doos, rangschikt hij die (de historische werken, de Romeinse tragedies, de komedies, de probleemwerken, de laatste werken, enz.). Aan het publiek om al die titels op te noemen. Op 1 titel na, kent het Britse publiek duidelijk het werk van zijn grootste meester. Ian McKellen geeft in enkele lijnen de korte inhoud mee, laat er eventueel wat milde literatuur/theaterkritiek door sijpelen, heeft het over het bijgeloof rond de naam 'Macbeth' die veel acteurs niet over hun lippen krijgen (terwijl hij dat gespeeld per ongeluk een paar keer wel doet), vuurt een paar weetjes af (Of Gielgud een ultieme tip had om King Lear te spelen? 'Zorg dat je een kleine Cordelia hebt. Je moet ze immers dragen' en het verhaal van een acteur die in plaats van een blad met alle namen van de 126 doden een wit blad papier kreeg op het toneel en dus moest gaan improviseren wat hem in nauwe schoentjes bracht waarop ie champagnemerken is gaan opnoemen), of brengt hij gewoon een fragment uit het werk zoals uit '12th night', zijn eerste Shakespeare die hij in zijn carrière op de planken bracht toen hij in de huid kroop van Malvolio, hier ook als kritiek op de huidige politieke leiders geuit: 'Some have greatness thrust upon them.' Sinds die eerste keer heeft ie altijd geprobeerd 'to jazz Shakespeare'.

'Is er iemand al naar Nieuw-Zeeland geweest?' vraagt de acteur aan het publiek. Behoorlijk wat toeschouwers blijken er geweest te zijn. 'Iemand die al op een postzegel van Nieuw-Zeeland stond?', 'Of een muntstuk?': alleen al door de vraag te stellen en de manier waarop relateert McKellen sterk zijn bekendheid rond zijn bijdrage aan The Lord of the Rings. In 2004/2005 trad ie op in The Old Vic als Widow Twankey in Aladdin. Elton John schreef toen een nummer voor McKellen. Ook in de huid van dat personage kroop de acteur opnieuw tijdens Ian McKellen on stage. Daarvoor had ie niets meer dan een foulard nodig om over zijn haar te doen, om in geen tijd dat vrouwelijk personage met veel brio neer te kunnen zetten. Van links naar rechts op het podium wandelend en terug, het publiek negerend om dan plots in het midden het te zien zitten en een gespeelde manier van verbazing neer te zetten: McKellen kan dat terwijl hij ook die truc doorpikt. Sinterklaas bleek vroeg gekomen dit jaar, want de acteur haalde snoep uit zijn tas en gooide dat het publiek in, waarna ook fruit volgde. De quote 'anyone a fancy banana?' waarna hij twee bananen het publiek ingooide en 'Do be careful!' toen hij aan een gretige fan op de eerste rij een komkommer gaf, behoren nu al tot het meest hilarische dat we dit jaar op de planken gezien en gehoord hebben.

McKellen had het ook over hoe hij ooit niet uit zijn woorden geraakte, en stotterde tot en met, toen ie zich moest outen. Op de radio was hij namelijk uit de kast gekomen en hij had nog maar twee dagen voor uitzending om familie en vrienden ook in te lichten. Vooral zijn moeder dat melden, daar zag ie tegenop. Maar al snel bleek dat ze al 35 jaar wist dat ie op mannen viel. Je voelde de spanning opnieuw van zijn schouders vallen. In Schotland was het destijds nochtans verboden dat mannen van andere mannen hielden. 'I broke the law with Brian several nights.' klonk het enigszins fier terwijl hij ook aanstipte dat homo's destijds niet uit de kast kwamen

simpelweg omdat ze gediscrimineerd werden.

Ook humoristische kritiek geeft ie op Buckingham Palace waar alles in het teken staat om te pronken als je er bent, zegt McKellen. Een man die hen uitlegde hoe geridderd worden door de Queen waarbij niets fout kon lopen vermits 'het al zo vaak gebeurd is', was erg herkenbaar. Blijkt dat de man die de uitleg gaf in 1991 de ganse tijd met zijn rug naar een deel van de aanwezigen, waaronder McKellen sprak, zodat ie er geen woord van begrepen had wat de do's en vooral de don'ts waren volgens het protocol. Toen zijn naam verkeerd uitgesproken werd afgeroepen, boog hij dat om naar 'Het hof deed me inzien dat ik al jaren mijn naam verkeerd uitspreek.' Een ander item dat hij uit zijn kartonnen props-doo's toverde was overigens een uitklapbare regisseursstoel waarop zijn achternaam als 'McKellan', met een 'a' dus stond. Of zijn collega die in Harry Potter 'the wrong wizzard, I am the real wizzard!' speelt nooit verward wordt met hem, net zoals zo veel mensen denken dat McKellen in de Harry Potterfilms speelde? 'Jawel hoor. Hij tekent dan zelfs met mijn naam. Ik hoop dan wel dat ie hem goed spelt.' gaf hij fijntjes mee. Of hoe de kennis van fans en toeschouwers soms behoorlijk beperkt is. Toen enkele toeschouwers bij de start van het tweede bedrijf te laat plaatsnamen, speelde de rasacteur daarop in met Shakespeares 'As you like it': 'All the world's a stage. And all the men and women merely players. They have their exits and their entrances' wat in deze context, toen ie het woord 'entrances' extra benadrukte erg grappig overkwam.

Ian McKellen deed ons smullen uit bekend en minder gekend werk uit zijn rijkgevulde carrière. Voor ons voelde het aan als een vernieuwing van de huwelijksgeoften ten opzichte van het geweldige medium theater. Het unieke aan de matinee onderstreepte de acteur ook. 'Theater vindt plaats in het nu. Wij zijn hier samen. We beleven dit samen hier in deze zaal. Terwijl cinema het 'then' is waarbij de camera voor een acteur publiek is dat het dichtst op je huid zit. Å Zo is dat. Happy belated birthday Ian.

< Bert Hertogs >

Deze recensie werd mede mogelijk dankzij Eurostar.

Wist je dat? ... je met Eurostar van Brussel naar Londen reist op amper 2 uur
... dat al kan vanaf 39 euro voor een enkele reis, als je een retourtje boekt.
... er tot 10 treinen per dag rijden tussen Brussel en Londen (in beide richtingen).
... Eurostar sinds 1994 al meer dan 180 miljoen reizigers vervoerd heeft.
... boeken kan vanaf 6 maanden voor einddatum van je reis.
... je met je Eurostarticket 2 museumtickets voor de prijs van 1 kan ontvangen in enkele musea tot 5 dagen na je vertrekdatum.
... de negen grootste musea in Londen (Tate Modern, Tate Britain, The National Gallery, National Portrait Gallery, The British Museum, Victoria and Albert Museum, The British Library, Science Museum en Royal Academy of Arts) daaraan meedoen.
Meer weten over Eurostar en het voordeelprogramma 2 for 1? Bezoek de site op eurostar.be